

Спрадвечны напеў Песняра

Беларусь адзначае 75-годдзе з дня нараджэння Уладзіміра Мулявіна

Сёлетні год аб'яўлены ў нашай краіне Годам культуры. У шэрагу мерапрыемстваў, якія адкрываюць яго студзенскі каляндар, важнае месца займае святкаванне 75-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Мулявіна – чалавека, імя і справы якога асацыіруюцца з росквітам сучаснай беларускай культуры. Народны артыст Савецкага Саюза і Беларусі, лаўрэат шматлікіх прэстыжных міжнародных фестываляў і конкурсаў Уладзімір Мулявін увайшоў у поліфанічны мастацкі сусвет з беларускай паэзіяй і музыкай і зрабіў іх вядомымі, блізкімі і зразумелымі людзям розных нацыянальнасцей. І зусім не дзіўна, што сёння, амаль праз паўстагоддзя ад тых «уваходзін», не згасе цікавасць у многіх з нас да мулявінскай песні, якая па-ранейшаму гучыць пранікнёна, мілагучна і па-беларуску самавіта...

Якім быў У. Мулявін у жыцці? Дзе і як пачаўся яго творчы шлях? Што значыў для знакамітага артыста створаны ім жа ансамбль «Песняры»? Чаму ён звярнуўся менавіта да беларускай песні?.. Каб адказаць на гэтыя і многія іншыя пытанні, мы скіраваліся ў Музей Уладзіміра Мулявіна на бульвары ў Мінску, названым у яго гонар.

Навуковы супрацоўнік гэтай музейнай установы Алег Гаган ахвотна адгукнуўся на нашу просьбу – раскажаў-паказаў шмат розных цікавостак з жыцця і песні Песняра, даў паслухаць яго незабыўны голас і, вядома ж, песні.

Калі Екацярынбург быў Свядлоўскам

Уладзімір Георгіевіч нарадзіўся 12 студзеня 1941 года ў сталіцы расійскага Урала, у горадзе Свядлоўску, якому ўжо ў постсавецкі час была вернута ранейшая назва – Екацярынбург. «Детство мое было не слишком розовым, – успамінаў пазней У. Мулявін. – Родители рано развелись, у отца образовалась новая семья, и все воспитание троих детей – меня, старшего брата Валерия и младшей сестры Наташи – взяли на себя наша мама, Акулина Сергеевна Пальчева, и

жена ее старшего брата Филиппа – тетя Маша... Конечно, маме (она была швеей) трудно было с нами, поэтому я некоторое время жил в Магнитогорске у дяди Филиппа. Там я научился хорошо плавать и даже, подражая Чапаеву, переплывал Урал. Восьмилетку закончил в Свердловске... С 11–12 лет гитара, которая постоянно находилась в нашем доме, становится моей лучшей и желанной подружкой. Играл где придется – дома, на улице, в подъездах, в лесу, на берегу реки Исеть. Впрочем, пробовал играть и на других струнных инструментах».

Ужо тады будучы народны артыст цвёрда ведаў, што стане музыкантам, і настойліва ішоў да сваёй мэты. І першым, хто падставіў яму плячо, быў яго настаўнік з музычнай школы Аляксандр Наўроцкі. «Прекраснейший музыкант и педагог, он со мной занимался по шесть-семь часов в сутки», – узгадваў потым У. Мулявін. Затым Уладзімір паступіў на аддзяленне народных інструментаў па класу балалайкі і гітары ў Свядлоўскае музычнае вучылішча, адкуль яго пасля другога курса... выключылі. Як раскажваў сам музыкант, «за увлечение джазом, точнее «за преклонение перед западной музыкой», меня с треском отчислили из училища. Правда, благодаря Александру

Ивановичу восстановили. Однако, не закончив 3-го курса, сам ушел, чтобы зарабатывать на хлеб собственным трудом».

Некалькі гадоў пасля гэтага У. Мулявін выступаў у якасці артыста-інструменталіста на канцэртах у розных расійскіх філармоніях. Ажаніўся ён рана, у 18 гадоў. Абранніцай маладога музыканта стала дзяўчына-сібірачка Лідзія Кармальская, якая таксама была артысткай, выступала ў жанры мастацкага свісту. Разам маладыя артысты стварылі адмысловы дуэт. У 1961 годзе ў іх нарадзіўся дачка Марына, якую яны пакінулі на выхаванне бабулям, а самі калясілі з канцэртамі па прасторах Савецкага Саюза.

Дзень добры, Мінск!

У 1963 годзе гастрольныя шляхі-дарогі прывялі Кармальскую і Мулявіна ў Мінск. Горад адразу зачараваў іх. «Первое, что меня поразило на вокзале, это слово «Мінск». Я-то думал, что в Белоруссии говорят и пишут только по-русски. Второе: то, что, оставив на какое-то время свой чемодан на стоянке такси и вернувшись, увидел – чемодан на месте!» – дзяліўся пазней Уладзімір Георгіевіч у размове з мастацтвазнаўцам Б. Крэпакам уражаннямі ад сваёй першай сустрэчы з беларускай сталіцай. Лідзія Аляксееўна ж, як чалавек больш прагматычны, адзначыла для сябе зусім іншыя асаблівасці тагачаснага побыту мінчан. «После женитьбы они с мамой приехали на гастроли в Минск. Пришли в магазины, а там прилавки полные... Мама удивилась: «Наверное, в этот магазин комиссии приехала». Зашли в другой – там то же самое. В третий... Мама сказала: «Володя, мы будем жить только здесь», – так перадавала Марына Мулявіна ў інтэрв'ю расійскаму часопісу «Иные берега» ўспаміны маці аб яе рашэнні застацца жыць у беларускай сталіцы.

З працай на новым месцы асаблівых праблем не паўстала. Л. Кармальскую, як ужо даволі вядомую на той час артыстку і да таго ж прадстаўніцу рэдкага мастацкага жанру, ахвотна залічылі ў штат творчых супрацоўнікаў Белдзяржфілармоніі. Знайшлося там месца і для У. Мулявіна, які стаў гітарыстам эстраднай канцэртнай брыгады – аднаго з творчых падраздзяленняў, закліканых праводзіць культурнае абслугоўванне жыхароў беларускай глыбінкі. Паступова ўладкавалі і свой побыт. «Жили трудно:

сначала в «ментовке» на вокзале, потом снимали частную квартиру на Ленинском проспекте (цяпер праспект Незалежнасці. – С.Г.), недалеко от филармонии, где сейчас магазин «Оптика». Первая наша государственная квартира под № 22, правда, с общей кухней, тоже оказалась на этом же проспекте в доме № 13, над кинотеатром «Центральный». Через подъезд жил известный скульптор Заир Исаакович Азгур, который, кстати говоря, стал крестным отцом моей дочери Марины», – чытаем успаміны Мулявіна.

Разам з канцэртнымі брыгадамі (у філармоніі існавала некалькі такіх груп, і іх кіраўнікі наперабой запрашалі да сябе таленавітага музыку) Уладзімір Георгіевіч абкалясіў ці не ўсю Беларусь, і яшчэ больш у яе ўлюбіўся. Кожная паездка ў глыбінку пакідала не толькі прыемныя ўражання, але і спрыяла знаёмству з мастацкай культурай розных рэгіёнаў. Яго, як чалавека цалкам адданага музыцы, найперш цікавілі народныя песні і мелодыі. Менавіта тады, як сцвярджаюць некаторыя біёграфы У. Мулявіна, ён упершыню задумаўся аб выкарыстанні беларускай песенна-музычнай аўтэнтыкі ў эстраднай творчасці.

У канцы 1965 года 24-гадовага Уладзіміра Мулявіна прызвалі ў армію. Служыць давялося недалёка, у ваенным гарадку тады яшчэ прысталічнага Уручча. Адначасова музычны талент Мулявіна-салдата быў задзейнічаны і ў Ансамблі песні і танца Беларускай ваеннай акругі. Там жа, у арміі, адбылося знаёмства будучага народнага артыста з музыкамі-аднадумцамі Леанідам Тышко, Уладзіславам Місевічам, Валерыем Яшкіным і Аляксандрам Дзямешкам. «Служили мы в разных ротах, но место репетиций было у всех общее – Дом офицеров. Там танцевали, играли разную музыку... подслушивали тайком «Голос Америки», джазовые композиции. Уже тогда Володя был потрясающим аранжировщиком!» – згадваў пазней у адной са сваіх публікацый У. Місевіч.

«Лявоны»

Пасля службы ў арміі Мулявін вярнуўся ў Беларускаю філармонію. На гэты раз яго залічылі ў ансамбль «Арбіта-67», які акампаніраваў папулярнай спявачцы Н. Багуслаўскай. На адной з першых рэпетыцый з удзелам навічка Нэлі Захараўна папрасіла

сваіх музыкантаў дапамагчы ёй – пры выкананні песні «Вдоль по улице метелица метет» неабходны быў мужчынскі распеў «Ты постой, постой, красавица моя...» На просьбу адгукнуўся толькі У. Мулявін, астатнія ж удзельнікі ансамбля не захацелі парушаць культываванае тады ў асяродку музыкаў-інструментальшчыкаў няпісанае правіла «мы іграем – ты спяваеш». Як успамінала пазней спявачка, Уладзімір выканаў сваю місію настолькі прафесійна і такім цудоўным голасам, што яна, на паўслове абарваўшы песню, толькі і магла зачаравана ўсклікнуць: «Валодзя, вы павінны спяваць!»

Парада прыйшлася вельмі дарэчы. У. Мулявін стаў не проста штатным «падпявалам» у Н. Багуслаўскай, але і пачаў «трэніраваць» свае вакальныя здольнасці на падпрацоўках: «я еще... вместе с Толей Побережным и Генной Куприяновым играл на камвольном комбинате, в цирке и еще где-то – надо же было кормить семью». А праз год артыст адважыўся наогул пакінуць «Арбіту-67» – перайшоў у эстраднае рэвю «Лявоніха», дзе і здзейсніў даўнюю мару – стварыў уласны прафесійны музычны калектыў, у які паклікаў сваіх армейскіх сяброў, брата Валерыя і трамбаніста В. Гурдызіні.

Эстраднае рэвю «Лявоніха» ўяўляла сабой разнапланавы мастацкі калектыў, у якім ансамбль У. Мулявіна, акрамя непасрэднага падыгрывання калегам, меў і некалькі ўласных нумароў. Уладзімір Георгіевіч і яго аднадумцы тады асабліва не задумваліся пра назву ансамбля. Ім было зручна гастраліваць у складзе «Лявоніхі». Але справу з назвай вырашыў адзін выпадак.

У той дзень «Лявоніха» знаходзілася ў Маскве – запісваўся нейкі зборны канцэрт з яе ўдзелам у тэлестудыі «Астанкіна». «После концерта участники ревью должны были записать еще и пластинку на «Мелодии» (Усе-саюзная студыя гуказапісу. – С.Г.), – у свой час расказваў У. Місевіч. – Но получилось так, что записать из всего ревью (по сути, это была концертная бригада) некого. Редакторы делали отбор: «Так... вы танцуете... Вас не запишешь. Художественный свист?... Нет, свист нам не нужен...» Известный на то время солист Эдуард Мицунь уехал на какую-то рыбалку... Короче, записали нас с песней «Ты мне ясною прыснілася», потом мы каким-то девчонкам-солисткам из бригады аккомпанировали, потом нашу инструменталку записали... А как назвать вас,

спросили нас редакторы на «Мелодии». Ну, подумали мы, ревью «Лявоніха», пускай мы будем «Лявоны». Придумать же надо было быстро. Вот это и была наша первая пластинка с названием «Нарочанка»... И уже имея на руках пластинку, мы поставили вопрос перед руководством филармонии: надо доплачивать нам за вокал, мы не просто аккомпаниаторы. И на 1 сентября 1969 года было назначено прослушивание. Нас прослушали, дали право сольного отделения и самое главное – разрешили называться ВИА. И ставку нам подняли с 6 рублей до 7».

Новы статус надаў ансамблю Уладзіміра Мулявіна ў эстрадным свеце Беларусі крыху большай вагі і значнасці. Аднак калектыў нічым асаблівым так і не змог вызначыцца. Як прызнаваўся Уладзімір Георгіевіч, у «Лявонаў» быў вельмі стракаты рэпертуар: «Это песни и романсы «Темная ночь», «Трубачи», «Ямщик, не гони лошадей», «Клен ты мой опавший», «Сирень-черемуха», «Твои глаза» (из репертуара Тома Джонса), что-то из польских «Скальдов», песни в моей обработке – «Чабарок», «Бывайце здаровы», «Раніца», «Чаму ж мне ня пець». Іспольняліся і мои сочинения: «Лада», музыкальная фантазия на тему народной песни «Перапёлчачка», «Белорусский парафраз»...

Такое становішча не магло задаволіць няўрымслівага творцу Мулявіна. Ён заўсёды імкнуўся, каб кожны яго музычны калектыў, які б статус у яго ні быў – аматарскі ці прафесійны, меў уласны твар і свой адметны рэпертуар. І кіраўнік «Лявонаў» стаў шукаць выйсце, хапаўся пры гэтым за любую саломінку, скарыстоўваў любую нагоду, каб пашырыць вядомасць ансамбля, настойліва працаваў над удасканаленнем яго рэпертуару. Тое-сёе атрымлівалася, штосьці з задуманага прыжывалася з цяжкасцю, нешта адпадала само па сабе...

«Папа по природе был фольклористом. Любил народную музыку, особенно славянскую, – дзялілася ўспамінамі пра бацьку Марына Мулявіна. – Сначала он в своих программах пытался связать в один узел фольклорные мелодии Беларуси, России, Украины. Но это была невыполнимая задача. Все эти мелодии очень отличаются друг от друга. Папа занялся музыкальными сокровищами, которые хранила белорусская земля...»

Тымі скарбамі сталі для Уладзіміра Георгіевіча беларускія народныя песні.

Трыумф у Маскве

Напеўнасць, мілагучнасць і найчасцей глыбокі філасофскі сэнс беларускіх народных песень, што гучалі ў выкананні «Лявонаў», ніяк не стасаваліся з назвай калектыву, якую іншым разам у рускамоўным асяроддзі на гастролях неафіцыйна перакладалі як «балагуры» ці «скоморохи». Мабыць, ведаючы пра гэтую сэнсавую нестыкоўку, тагачасны міністр культуры Беларусі М. Мінковіч выклікаў артыстаў да сябе і, як згадваў У. Мулявін, «мягко так прапачаў перамяніць названне: «Ну что за «Лявоньы»? Как-то не очень серьезно. Вы очень талантливые ребята, но с такой визитной карточкой далеко не уедете. Думайте...» Мы подумали и согласились с Михаилом Александровичем: название надо менять. Варианты были разные – «Полесские зубры», «Молодые голоса», «Орлы», что-то еще. Банальщина какая-то... Наконец наш бас-гитара Леня Тышко, по совместительству поэт, большой гуманитарий, посидев пару дней в библиотеке, где-то в энциклопедическом словаре или в каком-то поэтическом сборнике отыскал слово «пясняры». Тогда это слово было мало кому знакомо, хотя знатоки Янки Купалы могли его встретить еще в ранних стихах поэта «Не дайце згінуць...», «Каму вас, песні?...». Так или иначе, поначалу даже многие недоумевали и похихатывали: что за чудо-юдо – «Песняры», но нам это слово чем-то приветилось...»

– Упершыню вакальна-інструментальны ансамбль «Песняры» гучна заявіў пра сябе восенню 1970 года на IV Усеаюзным конкурсе артыстаў эстрады ў Маскве, – расказвае навуковы супрацоўнік Музея Уладзіміра Мулявіна Алег Гаган. – Кіраўніцтва філармоніі адпускаць калектыв у сталіцу краіны не вельмі і хацела. У той час для эстрадных выканаўцаў існавалі строгія правілы: у іх не павінна было быць доўгіх валасоў, вусоў і барод, ім патрэбна было выступаць у строгім адзенні. Артысты ж «Песняроў» гэтым стандартам не адпавядалі і блізка – іх кудлатыя галовы, знакамітыя мулявінскія вусы і рознакаляровыя касцюмы выклікалі сумнеў у чыноўнікаў ад культуры. Але Уладзіміру Георгіевічу ўдалося пераканаць і кіраўніцтва філармоніі, і таварышаў з Мінкульта, адказных за візіт прадстаўнікоў Беларусі на конкурс у Маскву, і пільных ідэолагаў з ЦК КПБ, што выгляд удзельнікаў калектыву – гэта сцэнічны вобраз ансамбля,

▲ Вакальна-інструментальны ансамбль «Песняры». 1970-я гады

увасоблены праз арыгінальную знешнасць артыстаў і элементы традыцыйнага народнага беларускага касцюма...

На конкурсе ў Маскве «Песняры» выклікалі сапраўдны фурор, пра які ніхто спачатку не мог нават і думаць. У тым ліку і самі музыканты. «Когда ведущая концерта Светлана Моргунова объявила, что сейчас выступают «Песняры», мы, ошеломленные, даже в первые секунды не поняли, кого это она представляет, – зноў чытаем у інтэрв’ю У. Мулявіна. – Помню, в антракте, после нашего выступления, подошел ко мне Оскар Борисович Фельцман, член жюри конкурса, и сказал: «Владимир Георгиевич, если они, то есть члены жюри, не дадут вам премию, они будут дураками...»

У выніку «Песнярам» была прысуджана 2-я прэмія. Такую ж узнагароду, дарэчы, атрымаў тады і спявак Леў Лешчанка. Першую прэмію вырашана было не даваць нікому. Многія музычныя крытыкі і сёння сцвярджаюць, што яна па праву належала «Песнярам», але журы пашкадавала вышэйшай конкурснай узнагароды для малавядомага ансамбля з Беларусі і вынайшла кампраміс. Але, як бы там ні было, цудоўнае выкананне ў новай музычнай інтэрпрэтацыі абкатанай яшчэ ў рэпертуары «Лявонаў» «Темной ночи», як і прэм’ернай песні І. Лучанка «Хатынь» і асабліва бездакорная мулявінская аранжыроўка песень Ю. Семянякі «Ты мне вясною прыснілася», І. Іванова «Аве, Марыя» на словы М.Танка і народнай «Ой, рана на Івана» зрабілі «Песняроў» вядомымі літаральна за некалькі

хвілін. І гэта пры тым, што тры апошнія творы гучалі на беларускай мове. «Успех был потрясающий! Эти аплодисменты и овации москвичей лично для меня стали самой дорогой наградой в моей жизни. Тем более что сбылась моя первая голубая мечта юности – я вывел на большую сцену профессиональный классный коллектив», – так праз гады дзяліўся Уладзімір Георгіевіч уражаннімі ад таго першага поспеху свайго ансамбля.

Фальклор, і не толькі

Маскоўскі трыумф не толькі акрыліў «Песняроў», але і пацвердзіў правільнасць творчага шляху, выбранага для калектыву яго кіраўніком. Як ужо адзначалася, фалькларыст па натуре, Уладзімір Георгіевіч яшчэ больш увагі стаў удзяляць беларускай народнай песеннай аўтэнтыцы. Дзеля гэта ён разам з Ігарам Лучанком нават ажыццявіў фальклорную экспедыцыю па гомельскім Палессі, у час якой запісаў не толькі песні, але і вывучаў народную манеру іх выканання. І многае з запісанага затым трапіла, прычым даволі хутка, у рэпертуар ансамбля ў аранжыроўцы Уладзіміра Мулявіна.

Праўда, не ўсім падабалася мулявінская стылізаваная аўтэнтыка. У тым ліку і ў самой рэспубліцы. Напрыклад, адзін з шанюных айчынных мэтраў песеннага мастацтва наогул лічыў, што «Мулявін паклаў беларускую песню ў пракрустава ложа сучаснай эстрады і тым самым нанёс ёй – песні – урон, што песняроўскія «апрацоўкі можна параўнаць з «творчай» працай мастака, які ўздумаў бы пераапрацуць васняцоўскую «Алёнушку» ў міні-спадніцу». І падобнага кшталту нападкі на «Песняроў» гучалі рэгулярна. Як рэагаваў на іх Мулявін? Ды ніяк. Значна пазней ва ўжо цытаваным намі яго інтэрв'ю Б. Крэпаку народны артыст адказаў сваім апанентам наступнае: «Подобные негативные «глубокомысленные» рассуждения, пусть даже они исходят из уст признанных авторитетов, меня мало волнуют... Лично меня волнует только одно: ра-бо-та. Новые песни. Новые программы, не похожие на предыдущие. Люди, которые нас будут слушать. Конечно, можно завоевать аудиторию модными песенками, но надолго ли? Мы хотим вести зрителя за собой, а не плестись у него в хвосте. Песня современна тогда, когда она волнует сегодня, а по возрасту это может быть очень старая песня. Песня станет для

всех, когда в основе ее мысль, волнующая людей, вечная проблема, большое чувство. Любовь, разлука, горе, радость, тысячи оттенков человеческих чувств и отношений, отлившиеся в народных песнях слова-формулы, «ходячие» истины. Тривиально? Нет. Скорее, это как в поэзии. Большие поэты, например, не боятся «стертых» образов, потому что знают: в них заложены неистраченные запасы эмоциональности. Прав был Владимир Короткевич, когда однажды, еще на заре нашего восхождения, написал такие вот строчки: «Песняры» или фольклорно-этнографические коллективы? Сама постановка вопроса кажется мне неправомерной. Почему обязательно выбирать? Можно любить и Тонезский хор, и «Песняров». Допускаю, что можно и не любить. Только не надо делать вид, будто белорусская песня так просто, сама собой, вырвалась на просторы Родины, зазвучала в Чехословакии, Болгарии, Польше. Это сделали «Песняры»... И как тут услед за вялікім Караткевічам, які, дарэчы, таксама разбіраўся ў народнай песні, не паўтарыць словы саліста «Песняроў» 1980-х гадоў Ігара Пені, што «Мулявін даў магчымасць успомніць беларусам, што яны беларусь».

Даволі імкліва ў рэпертуар «Песняроў» уваходзілі і песні, напісаныя на вершы беларускіх паэтаў – «Александрына» П. Броўкі, «Завушніцы» М. Танка, «Алеся» А. Куляшова, «Спадчына» Я. Купалы, «Вераніка» М. Багдановіча, «Мой родны кут...» Я. Коласа, «Жураўлі на Палессе ляцяць» А. Ставера, «Ручнікі» В. Вярбы... Усе яны, як і многія іншыя, літаральна пасля першага ж выканання станавіліся надзвычай папулярнымі і гучалі ў арыгінале, па-беларуску, на прасторах Савецкага Саюза. І не толькі. Пашыраліся творчыя кантакты ансамбля з кампазітарамі У. Шаінскім, Д. Тухманавым, М. Фрадкіным і іншымі, музычныя ідэі якіх адкрывалі новыя грані выканальніцкага майстэрства «Песняроў». А песні А. Пахмутавай на словы М. Дабранравава «Белоруссия» і «Беловежская пуца» і сёння з'яўляюцца своеасаблівым талісманам нашай краіны, гучаць літаральна на ўсіх афіцыйных канцэртах і дзяржаўных урачыстасцях.

– У свой час я задаўся мэтай даведацца, як рэагавалі кампазітары на свае песні, што выконвалі «Песняры», – гаворыць А. Гаган. – Бо не сакрэт, што Уладзімір Георгіевіч прыўносіў у аўтарскі меладыч-

ны рад свае, так бы мовіць, прыўкрасы. Але так і не змог адшукаць у друку якіхсьці нараканняў. Усе, напэўна, былі задаволены. А вось народны артыст СССР і Беларусі І. Лучанок ніколькі не саромеецца і заўсёды пры нагодзе з удзячнасцю адзначае, што ў яго песнях ёсць мулявінскія матывы...

Маштабныя праекты

З цягам часу «Песняры» па ініцыятыве свайго кіраўніка сталі пашыраць жанравую палітру рэпертуару. Прынамсі, у іх творчасці з'явілася рок-опера – згодна з меркаваннем мастацтвазнаўцы А. Скорбагачанка, «яркая нацыянальна-самабытная з'ява, якая пазнаецца і візуальна, і вобразна, і інтанацыйна». Першай жа ў новым для ансамбля жанры стала напісаная У. Мулявіным паводле паэмы Я. Купалы «Адвечная песня» рок-опера «Песня пра долю», у якой вядучую ролю – песняра – выканаў Уладзімір Георгіевіч. Затым на аснове купалаўскай паэмы «Курган» «Песняры» стварылі вакальна-інструментальную баладу «Гусяр» з музыкай І. Лучанка ў мулявінскай аранжыроўцы. У 1982 годзе з нагоды 100-гадовага юбілею народзін Я. Купалы Уладзімір Георгіевіч і ансамбль вынеслі на суд беларускага слухача прывечаную народнаму песняру праграму «Я не паэта». Да 40-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў У. Мулявін паставіў тэматычную канцэртную праграму «Праз усю вайну».

Прыкладна ў той жа час у рэпертуары ансамбля з'яўляецца і рэквіем «Балада пра чатырох заложнікаў», напісаны кіраўніком песняроўскага калектыву на словы А. Куляшова. Акрамя гэтага, у розныя гады былі створаны тэматычныя праграмы паводле твораў У. Маякоўскага, М. Багдановіча... Апошнім маштабным творчым праектам У. Мулявіна стала праграма «Вольнасць», прэм'ера якой адбылася ў 1996 годзе ў канцэртным зале «Расія» ў Маскве.

Маштабныя песенныя праекты «Песняроў» не заўсёды адназначна ўспрымаліся слухачамі і крытыкай. Тым не менш былі сярод іх і бясспрэчна паспяховыя. Атмасферу, што панавала на прэм'еры аднаго з такіх твораў, вядомы беларускі пісьменнік і журналіст М. Матукоўскі, які працаваў тады карэспандэнтам «Известий», перадаваў у сваёй газеце наступным чынам: «Я слышал, как поют «Песняры» «Балладу о четырех за-

ложниках». Слышал мертвую тишину зала. Пять тысяч человек одновременно переживали трагедию Батки Миная, плакали в зале не только ветераны, пожилые женщины, но и девушки, юноши. Такие слезы, как говорят, дорогого стоят».

Творчы поспех у «Песняроў» быў агульным. Але, трэба прызнаць, шмат залежала і ад У. Мулявіна, які жыве сваім калектывам, падбіраў аднадумцаў, з'ядноўваў вакол сябе высокапрафесійных музыкантаў. Праўда, у адным з інтэрв'ю Уладзімір Георгіевіч шчыра прызнаваўся: «В ансамбле действительно проработало много музыкантов. Однако не все они были песнярами. Песняр, по моему разумению, не только собственно профессионализм, это – образ жизни, образ мыслей, образ поведения. Да, многие приходили и уходили: им было все равно, где и что играть. Для меня одного голого профессионализма мало...» Сапраўднымі ж песнярамі, на яго думку, былі «Леня Тышко, Валера Яшкин, конечно, мой брат Валерка, которого у нас в ансамбле звали «музыкантом-ювелиром», Леня Борткевич, Саня Демешко, Володя Ткаченко, Игорь Паливода, Толя Кашепаров, Валя Бадьяров, Володя Николаев, Витя Молчанов, Олежка Молчан... Большие надежды подавал Юра Денисов. Ну, еще мог бы назвать несколько человек, не более того...»

Нішто чалавечае...

«Галоўны пясняр» У. Мулявін быў сяброўскім чалавекам. Але гэта яму ніколькі не перашкаджала станавіцца патрабавальным у рабочых момантах да калег, ад якіх ён хацеў стопрацэнтнай аддачы і на канцэртах, і на рэпетыцыях. «Мы были как солдатики – вправо, влево, смотри сюда, встань туда, – успамінаў у свой час Л. Барткевіч. – Иногда такие высокие ноты брал – кажется, уж куда лучше! А он недоволен, плохо! И в конце концов выяснялось, что он прав. Он был учителем, настоящим, от Бога». Зразумела, іншым разам не ўсё складвалася гладка ў адносінах з калегамі. У пацвярджэнне існавання такіх супярэчнасцей прывядзём згадку на гэты конт яшчэ аднаго ўдзельніка «Песняроў» У. Місевіча: «У нас было негласное правило: каждый раз удивлять. Если не было удивления, Мулявин рвал ноты у всех на глазах. Если видел, что мы не зажигаемся,жимаем плечами, рвал без сожа-

ления». Праўда, Уладзімір Георгіевіч у такіх выпадках знішчаў толькі свае ноты.

Ва ўсім, што тычылася творчасці, У. Мулявін быў непахісны і ад сваіх прынцыпаў не адступаў. Кіраўнік «Песняроў» ніколі не пагаджаўся на выступленні ў рэстаранах, нават за вялікія грошы. На фестывалі ў французскіх Канах ансамблю прапанавалі гастрольныя туры за мяжу. Колькасць заявак была такой вялікай, што ў саюзным Дзяржканцэрце высокія чыноўнікі спачатку разгубіліся, але затым вырашылі спагнаць з сітуацыі ўласную выгаду і намякнулі, што «Песнярам» неабходна за выезд за мяжу заплаціць. Мулявін абурыўся. Тады яго прыстрашылі, што па маршруце ансамбля паедуць іншыя артысты. На гэта Уладзімір Георгіевіч катэгарычна прамовіў: «Я за творчасць не плачу!» А праз некаторы час «Песняры» сталі першым савецкім эстрадным калектывам, які выправіўся на гастролі ў ЗША і які амерыканская прэса назвала ансамблем, што заслужыў, каб яму апладзіравалі стоячы. Дарэчы, менавіта ў час гастроляў у ЗША прадстаўнікі беларускай эміграцыі падаравалі У. Мулявіну зборнік вершаў, дзе ён знайшоў тэкст «Чырвонай ружы», які затым стаў папулярнай песняй у яго выкананні.

Асабістае жыццё У. Мулявіна было далёка не бяхмарным. У 1973 годзе падчас гастроляў у Ялце пры нявысветленых абставінах трагічна загінуў старэйшы брат Валерый, у хуткім часе пасля гэтай трагедыі памерла маці. У 1975 годзе, неўзабаве пасля нараджэння сына, ён пакінуў сваю першую жонку Л. Кармальскую і пабраўся шлюбам з Святланай Слізскай, якая праз год нарадзіла яму дачку Вольгу. Але гэты сямейны саюз быў не вельмі доўгім. У 1981 годзе У. Мулявін ажаніўся трэці раз з актрысай Святланай Пенкінай.

Сваім дзецям і блізкім ён дапамагаў, стараўся вырашаць іх праблемы. І разам з тым быў адзінокім чалавекам. Як сцвярджае старэйшая дачка Марына, ён заўсёды казаў: «Спутнік славы – адночества. В нашым мире мало друзей. Это нормально. В компаниях я кажусь окружающим скучным. Я ухожу в себя, оставаясь как бы наедине со своими мыслями. Это не все понимают».

Акрамя ўсяго іншага, У. Мулявін быў надзвычай сціплы. У яго ніколі не паўставала спакусы займець нейкія выгоды. Не патрабаваў ён сабе быгавых прывілеяў і на гастролях, на канцэрты з гасцініцы заўсёды дабіраўся

на замацаваным за ансамблем аўтобусе, разам са сваімі музыкантамі. На прапанову перабрацца жьць за мяжу, як гэта зрабілі яго калегі Л. Барткевіч, А. Кашапараў, Л. Тышко, ён адказаў: «Магчыма, там і добра жьць, але гэта не маё. Калі б я перабраўся куды-небудзь у ЗША, то хутэй за ўсё страціў бы сябе як творчую асобу». Больш таго, не згадзіўся ён пераехаць і ў Маскву, хоць Б. Ельцын у свой час даваў яму трохпакаёвую кватэру ў прэстыжным раёне першапрастоўнай.

У маладосці У. Мулявін захапляўся джазам. У больш сталыя гады палюбіў музыку В. Моцарта, П. Чайкоўскага, С. Рахманінава, ахвотна слухаў песні ў выкананні С. Лемешава і Марыя Ланца. У кінематографі аддаваў перавагу старым савецкім кінастужкам, схіляў галаву перад талентам А. Таркоўскага. А паэтычным яго кумірам быў Янка Купала. У Беларусі У. Мулявін адпачываў звычайна на Нарачы. Але жьць марыў дзе-небудзь на Віцебшчыне: «Там много изумительных озер и рек, там сосны и чудный воздух, прекрасные люди. Удивительны и принёманские места, скажем, Миколаевщина, родина Якуба Коласа...»

На пытанне «Ці хацеў бы ён што-небудзь змяніць у сваім жыцці?» Уладзімір Георгіевіч неяк зазначыў наступнае: «В принципе ничего. Ну, может быть, исправил бы те ошибки, которые совершил в личной жизни, особенно касательно второго брака. Но это ни в коем случае не относится к моим детям – Марине, Володе, Оле и Валерию, я их всех бесконечно люблю».

Раскол

Найбольш унікальныя прыхільнікі «Песняроў» падлічылі, што па колькасці атрыманых узнагарод ансамбль цалкам мог бы прэтэндаваць на месца ў Кнізе рэкордаў Гінэса – мулявінскі калектыў 12 разоў заваёўваў гран-пры міжнародных конкурсаў, аб'ехаў з гастролямі амаль увесь свет, выпусціў 10 дыскаў-гігантаў, быў лаўрэатам шматлікіх агульнасаюзных фестываляў і мастацкіх конкурсаў, у 1977 годзе яму была прысуджана прэмія Ленінскага камсамола...

Аднак усе гэтыя рэгаліі не засцерагалі ансамбль ад унутраных катаклізмаў. У 1988 годзе на перабудовачнай хвалі «Песняры» выйшлі са структуры Беларускай дзяржаўнай філармоніі і выправіліся, як

кажуць, у самастойнае плаванне. Гэтае рашэнне ў сукупнасці з агульным крызісам канца 1980-х – сярэдзіны 1990-х гадоў не пайшло на карысць калектыву. Істотна зменшылася колькасць гастроляў, пачасціліся выпадкі адмены канцэртаў па прычыне малой запаўняльнасці залаў. Як успамінае ў сваім дзённіку былы вакаліст «Песняроў» І. Палівода, «распад калектыву адбываўся паступова і, здавалася, непрыкметна. Амбіцыі, багемнасць, выпіўкі, недысцыплінаванасць і творчая рэўнасць раскалолі калектыв». «Песняры» сталі здавацца нікчэмнай мелкаводнай пасудзінай, якая страціла кіраванне...»

Каб неяк выправіць сітуацыю, тагачаснае кіраўніцтва Міністэрства культуры Беларусі вырашыла вызваліць У. Мулявіна з пасады дырэктара ансамбля, пакінуўшы яму статус мастацкага кіраўніка. Месца дырэктара прапанавалі У. Місевічу, і той згадзіўся. Аднак справы так і не пайшлі на лад. І праз некаторы час было вырашана вярнуць Мулявіна на кіраўнічы пост. Пасля чаго ўжо У. Місевіча папрасілі вызваліць крэсла дырэктара, але той сыходзіць разам з амаль усімі музыкантамі і стварае ансамбль «Беларускія песняры»

Уладзімір Георгіевіч моцна перажываў гэты разлад, аднак свае пачуцці не афішаваў – увесь боль трымаў у сабе. «Ну что ж тут поделаешь. Подобные расколы – это и есть издержки перестройки, на которую мы все так уповали. Некоторые наши ребята захотели самостоятельности и отделились. Они решили, что смогут меньше работать, но больше получать. И на первых порах у них может даже получиться. А потом? Но меня, как ты понимаешь, меркантильные интересы не волнуют. Мне важно и интересно творчество. Я поэтому не возмущаюсь выходкой ребят. Я всегда знал одно – надо работать», – такімі думкамі падзяліўся Уладзімір Мулявін са сваім добрым знаёмым маскоўскім журналістам М. Захарчуком незадоўга да сваёй смерці.

Восенню 1998 года сітуацыяй, што склалася вакол «Песняроў», асабіста зацікавіўся Прэзідэнт краіны. Распараджэннем А. Лукашэнкі ансамблю была аказана дзяржаўная падтрымка, а галоўнае – У. Мулявін быў адноўлены на сваёй ранейшай пасадзе. Гэта яшчэ больш акрыліла музыканта, які за кароткі час змог адрадыць свой калектыв. У студзені 2001 года мулявінскія «Песняры», няхай сабе і з двухгадовым спазненнем

▲ Помнік Уладзіміру Мулявіну, устаноўлены ў Екацярынбургу – родным горадзе Песняра

(афіцыйным днём нараджэння ансамбля лічыцца 1 верасня 1969 года) адзначылі 30-гадовы юбілей праслаўленага калектыву канцэртамі у Маскве. Тады ж на Алеі зорак расійскай сталіцы з'явіўся яшчэ адзін памятный знак – «Уладзімір Мулявін і «Песняры».

А яшчэ праз год здарылася трагедыя: на шашы Заслаўе – Калодзішчы аўтамабіль, якім кіраваў Уладзімір Мулявін, трапіў у аварыю. За жыццё народнага артыста СССР і Беларусі змагаліся ўрачы Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтру траўматалогіі і артапедыі і ім удалося стабілізаваць стан пацярпелага. Праз некаторы час У. Мулявіна перавялі ў маскоўскі ваенны шпіталь імя Бурдэнкі. Але і там лячэнне не прынесла станоўчых вынікаў. 26 студзеня 2003 года ўрачам не ўдалося трэці раз запусціць сэрца Вялікага Песняра.

...Сёння, акрамя Беларускага дзяржаўнага ансамбля «Песняры», існуе яшчэ некалькі ансамбляў, якія скарыстоўваюць у сваіх назвах слова «песняры». Усе яны з пераменным поспехам гастралююць па прасторах Расіі і некаторых краін СНД, выконваючы творы калектыву, які стварыў і якім больш за 30 гадоў кіраваў Уладзімір Мулявін. Здарэцца, што асобныя з іх завітваюць і ў Беларусь. Аднак ці можа хто ўспомніць песні з іх уласнага рэпертуару?.. Затое многія ахвотна напяюць «Касіў Ясь канюшыну», «Александрыну», «Спадчыну», «Калядачкі» і шмат якіх яшчэ сапраўдных мулявінскіх шэдэўраў. І няма ніякага сумнення, што на беларускай зямлі яны будуць гучаць заўсёды.

Сяргей ГАЛОЎКА ▮